

Artur Myna

Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie

TRADYCYJNY MODEL ROZWOJU LOKALNEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ NA PRZYKŁADZIE GMIN WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Streszczenie: Celem pracy jest przedstawienie tradycyjnego modelu rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej, jako konstrukcji teoretycznej stanowiącej syntezę wyników badań empirycznych. Sformułowano hipotezę badawczą, że efektem inwestycji gmin wiejskich jest zmniejszenie różnic w wyposażeniu wsi w sieci wodociągowe. Druga hipoteza zakłada narastanie wewnętrznych dysproporcji w wyposażeniu gmin w kanalizację sanitarną. Wyniki pracy wskazują, że w gminach wiejskich rozwój lokalnej infrastruktury technicznej nie jest zrównoważony.

Słowa kluczowe: rozwój, infrastruktura techniczna, gmina.

1. Wstęp

Przez samorząd terytorialny szczebla podstawowego rozumie się prawo i zdolność społeczności lokalnych do zarządzania sprawami publicznymi o zasięgu lokalnym. W literaturze wskazuje się trzy uzasadnienia celowości jego istnienia: pluralizm, czyli zachowanie różnorodności [Thissen 2003, s. 237-274], skuteczność kontroli społecznej oraz efektywność wykonywania lokalnych usług publicznych [Watt 2006, s. 9]. Władze lokalne podejmują inwestycje infrastrukturalne w celu stworzenia atrakcyjnych warunków życia mieszkańcom. Wiedza o lokalnych uwarunkowaniach przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych umożliwia im dostosowanie rozwoju urządzeń infrastruktury i usług publicznych do potrzeb społeczności lokalnych. Inwestycje infrastrukturalne są także instrumentem kreowania korzyści zewnętrznych dla firm i klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości [Ellis, Rogers 2000, s. 315-330]. E.J. Blakely i T. Bradshaw podkreślają, że marketing terytorialny jest narzędziem przyciągania przedsiębiorców i ludzi wykształconych, dysponujących kapitałem finansowym, skłonnych rozwijać innowacyjną działalność gospodarczą [Blakely, Bradshaw 2002, s. 66-67]. W teoriach konkurencji jednostek terytorialnych wskazuje się, że władze lokalne bardziej obawiają się politycznej odpowiedzialności za utratę szans na utrzymanie istniejących i przyciągnięcie nowych miejsc pracy niż

krytyki wysokich kosztów i ograniczonych efektów działań prorozwojowych [Ke-nyon 1997, s. 21].

W literaturze podkreśla się, że inwestycjom w infrastrukturze technicznej poświęca się zbyt mało uwagi [Cave, Vogelsang 2003, s. 717-727], a ich rola w rozwoju lokalnym jest w niewystarczającym stopniu uwzględniana w koncepcjach teoretycznych [Wenban-Smith 2006, s. 2]. Celem niniejszej pracy jest ukazanie mechanizmów rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej na przykładzie gmin województwa lubelskiego. Przedstawiono w niej tradycyjny model rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej, jako konstrukcję teoretyczną stanowiącą syntezę wyników badań empirycznych. Sformułowano hipotezę badawczą, że inwestycje gmin prowadzą do zmniejszenia różnic w uzbrojeniu obszarów wiejskich w sieci wodociągowe i drogi lokalne o nawierzchni twardej ulepszonej. Druga hipoteza zakłada pogłębianie się wewnętrznych dysproporcji w wyposażeniu gmin wiejskich w kanalizację sanitarną. W analizach wykorzystano materiały źródłowe Urzędu Statystycznego w Lublinie i informacje zebrane w toku wywiadów przeprowadzonych ze skarbnikami 37 gmin województwa lubelskiego oraz animatorami i ekspertami rozwoju regionalnego.

2. Pojęcie i znaczenie lokalnej infrastruktury technicznej

Infrastrukturę techniczną określa się jako urządzenia materialne stworzone przez człowieka, trwale związane z danym terenem, będące atrybutem atrakcyjnego środowiska życia i warunkiem rozwoju gospodarczego [Ratajczak 1997, s. 33-37]. Lokalna infrastruktura techniczna, na ogół stanowiąca mienie podstawowych jednostek samorządu terytorialnego, obejmuje urządzenia: transportu i łączności, zaopatrzenia w wodę, energetyki, ciepłownictwa, gazownictwa oraz ochrony środowiska, służące wykonywaniu usług o zasięgu gminnym. Umożliwiają one przemieszczanie się ludzi oraz przepływy energii, informacji, kapitału, dóbr i usług.

Infrastruktura techniczna jest źródłem pozytywnych efektów ekonomicznych i pozaekonomicznych dla przedsiębiorców i mieszkańców [Frischmann 2005, s. 917-1030]. W niniejszej pracy dokonano typologii oddziaływania lokalnej infrastruktury technicznej na rozwój społeczno-gospodarczy, wskazując, że:

- zaspokaja potrzeby mieszkańców i tworzy korzyści ogólnospołeczne,
- stanowi zasób niezbędny do produkcji dóbr i wykonywania usług,
- zwiększa dostępność do zewnętrznych zasobów i rynków,
- jest źródłem oszczędności kosztów firm,
- oddziałuje na decyzje lokalizacyjne przedsiębiorstw,
- stanowi narzędzie polityki przestrzennej, w tym kształtowania sieci osadniczej,
- sprzyja zmniejszaniu przestrzennych dysproporcji w rozwoju społecznym i gospodarczym.

Na przykład lokalna infrastruktura komunikacyjna, skracając dystans przestrzenny między ludźmi, umożliwia nawiązywanie kontaktów, wymianę informacji i dzielenie się wiedzą [Ciborra i in. 2001, s. 2]. W gminach wiejskich, w których

brakuje miejsc pracy i usług wyższego rzędu, rozbudowa dróg lokalnych tworzy mieszkańcom wsi warunki do podejmowania pracy poza miejscem zamieszkania [Ceccato, Persson 2003, s. 21] i korzystania ze specjalistycznego leczenia oraz szkolnictwa średniego i wyższego, które są na ogół zlokalizowane w miastach. Natomiast urządzenia ochrony środowiska, jak oczyszczalnie ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej, zapewniają czystość wód, powietrza i gleb, zmniejszając zagrożenie epidemiologiczne.

3. Lokalny samorząd terytorialny a rozwój infrastruktury technicznej

Lokalny samorząd terytorialny ewoluował, dostosowując się do zmieniających się uwarunkowań społecznych, ekonomicznych i przyrodniczych. W literaturze wyróżnia się trzy modele zarządzania jego jednostkami: tradycyjny, menedżerski i sieciowy [Stoker 2004, s. 117-130]. W poszczególnych modelach różna jest ranga lokalnej infrastruktury technicznej, która może być warunkiem niezbędnym lub jednym z czynników rozwoju społeczno-gospodarczego [Peck, Goodwin 2003, s. 3].

W latach 50. i 60. XX w. w Europie Zachodniej działalność lokalnego samorządu terytorialnego była ukierunkowana na tworzenie elementarnej infrastruktury i usług publicznych. W modelu określanym jako tradycyjny priorytety i cele rozwoju lokalnego projektowali politycy, biurokracja i eksperci [Held 1987, s. 148-160]. Władze lokalne prowadziły ofensywną politykę podatkową i wykorzystywały zewnętrzne środki jako źródło finansowania rozwoju infrastruktury. W strukturze inwestycji lokalnego samorządu terytorialnego przeważały nakłady na budowę dróg, wodociągów i urządzeń ochrony środowiska, które tworzyły podbudowę dla rozwoju społeczno-gospodarczego [Stoker 2004, s. 117-130].

W latach 70. i 80. XX w. władze lokalne stanęły wobec problemów społecznych, ekonomicznych i degradacji środowiska. W określaniu priorytetów rozwoju lokalnej infrastruktury uczestniczyli mieszkańcy i inni członkowie społeczności lokalnej. By skłonić ich do przejęcia odpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego, zgodnie z zasadą 'zanieczyszczający płaci', stosowano takie instrumenty ekonomiczne, jak opłaty za dostarczoną wodę, odprowadzone ścieki i wywiezione odpady. W warunkach kryzysu gospodarczego szczególną uwagę zwrócono na zwiększenie efektywności usług publicznych. Założeniem menedżerskiego modelu samorządu terytorialnego był brak monopolu sektora publicznego na budowę i eksploatację urządzeń lokalnej infrastruktury technicznej. Władze lokalne tworzyły warunki do kształtowania się konkurencji w wykonywaniu usług komunalnych. W programach inwestycyjnych gmin kwantyfikowano cele, określając rezultaty rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej w formie wskaźników poprawy stanu środowiska przyrodniczego, warunków życia i warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Porównanie przewidywanych rezultatów z osiągniętymi efektami umożliwiło oce-

nę stopnia realizacji założonych celów [Kessides 1993, s. 17; Osborne, Gabler 1995, s. 43]. Z kolei wprowadzanie systemów jakości zarządzania firmami wykonującymi usługi komunalne miało prowadzić do obniżki kosztów tych usług. Badacze rozwoju lokalnego wskazywali, że istotnym jej uwarunkowaniem jest zarządzanie lokalną infrastrukturą przez menedżerów, którzy powinni być niezależni od polityków. Podkreślano, że politycy mogą uczestniczyć w formułowaniu celów rozwoju lokalnego, lecz nie powinni narzucać sposobów ich osiągnięcia [Stoker 2004, s. 117-130].

Współcześnie mówi się o kompleksowym podejściu do lokalnej infrastruktury technicznej w aspekcie uwarunkowań, celów, funkcji i odpowiedzialności za jej rozwój. Istotą modelu, który określa się jako sieciowy, jest system wielostronnych i wieloaspektowych relacji i dialogu pomiędzy animatorami i aktorami rozwoju lokalnego: jednostkami samorządu terytorialnego, przedsiębiorcami, mieszkańcami, firmami wykonującymi usługi komunalne, organizacjami społecznymi i grupami interesów. Relacje między nimi splatają się, więc system odpowiedzialności za lokalne usługi publiczne jest złożony.

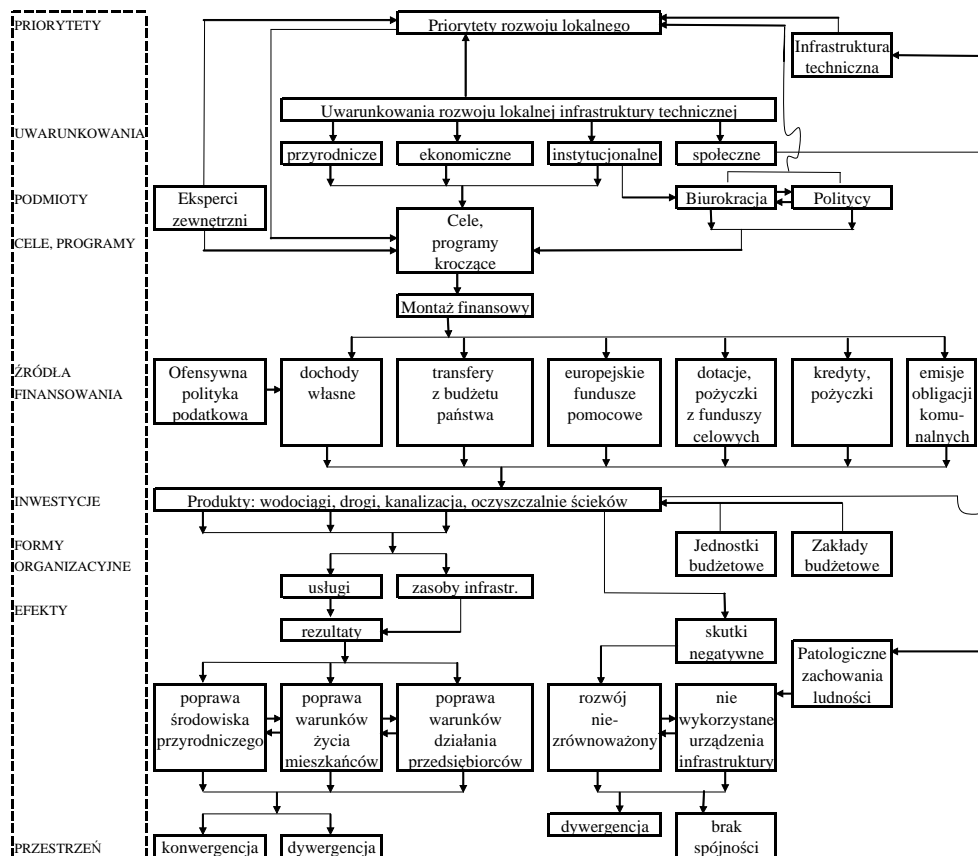
Kluczowym założeniem modelu sieciowego jest zaangażowanie lokalnych społeczności w kształtowanie infrastruktury i usług publicznych, od którego zależy kreatywność działań i wzajemne uczenie się podmiotów rozwoju lokalnego. Według P. Hirsta, mieszkańcy powinni mieć zarówno udział w definiowaniu priorytetów rozwoju lokalnego, jak i możliwość oceny jakości usług publicznych [Hirst 2000, s. 13-35]. W warunkach złożoności wyzwań oraz różnorodności interesów i podmiotów rozwoju lokalnego celem jest zaspokojenie potrzeb zdefiniowanych przez społeczność lokalną, przy wykorzystaniu miejscowych zasobów niematerialnych i materialnych [Goss 2001, s. 240]. Władze lokalne, „wsluchując się” w głos mieszkańców, nie powinny koncentrować się wyłącznie na ich zadowoleniu oraz efektywności inwestycji infrastrukturalnych i usług publicznych. Powinny przyjąć wyzwanie, którym jest „przekraczanie granic” i podejmowanie działań uwzględniających kreowanie korzyści ogólnospołecznych [Sullivan, Skelcher 2002, s. 50-51; Stoker 2004, s. 117-130].

4. Model tradycyjny – synteza wyników badań empirycznych

W 1990 r. w Polsce utworzono gminy jako podstawowe jednostki samorządu terytorialnego; uzyskały one osobowość prawną, prawo własności i inne prawa majątkowe. Gmina realizuje zadania publiczne o zasięgu lokalnym, takie jak: zaopatrzenie ludności w wodę, odprowadzanie i utylizacja ścieków komunalnych, selektywna zbiórka, segregacja i wywóz odpadów komunalnych, uzbrajanie terenów budowlanych, utrzymanie i budowa dróg lokalnych, organizacja lokalnego transportu publicznego. Wykonywanie tych zadań wiąże się z rozwojem lokalnej infrastruktury technicznej.

W latach 90. XX w. i na początku XXI w. w gminach województwa lubelskiego lokalną infrastrukturę techniczną rozwijano na ogół według modelu, który można określić jako tradycyjny (zob. rys. 1). Głównym uwarunkowaniem przedsięwzięć

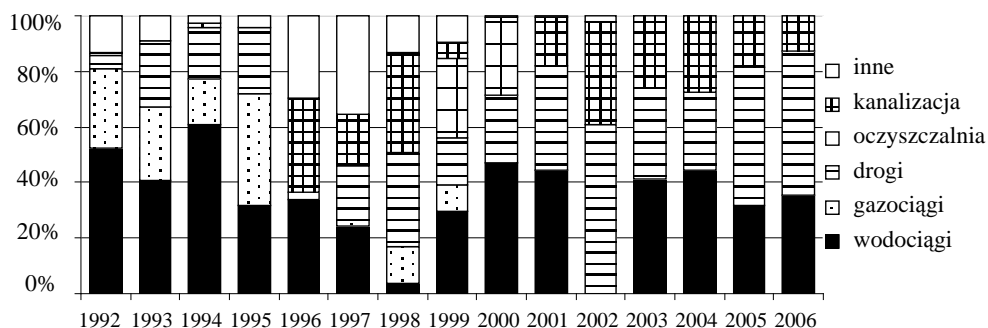
prorozwojowych, zwłaszcza na obszarach wiejskich, był brak elementarnych urządzeń infrastruktury, takich jak: drogi lokalne, wodociągi i urządzenia ochrony środowiska [Myna 2006, s. 702]. Priorytety inwestycyjne formułowali politycy i urzędnicy gmin, którzy w przygotowaniu strategii i programów rozwoju lokalnego korzystali ze wsparcia zewnętrznych instytucji [Myna 2004, s. 35; Myna 2006, s. 701]. Eksploatacją wodociągów, kanalizacji sanitarnej i składowisk odpadów komunalnych zajmowały się zwykle jednostki lub zakłady budżetowe gmin [Myna 2003, s. 35; Myna 2005a, s. 13; Myna 2008, s. 17-18]. Za inwestycje odpowiadały gminy, które finansowały je z wszelkich dostępnych źródeł dochodów. Jednakże gminy wiejskie, szczególnie o niskich dochodach własnych, relatywnie rzadko zaciągały zobowiązania finansowe w celu finansowania rozwoju infrastruktury technicznej. Władze lokalne zdawały sobie sprawę ze zwrotnego charakteru pożyczek i kredytów oraz ograniczonych zdolności gmin o niskich potencjałach podatkowych do spłaty zobowiązań finansowych [Myna 2007, s. 119-120].

Rys. 1. Tradycyjny model rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej

Źródło: opracowanie własne.

W modelu tradycyjnym programy rozwoju lokalnej infrastruktury miały charakter kroczący, co oznaczało, że cele i zadania inwestycyjne co roku aktualizowano. Inaczej mówiąc, określano je przed rozpoczęciem danego roku budżetowego, a następnie dostosowywano do zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych [Myna 2004, s. 34]. Na podkreślenie zasługuje fakt, że władze lokalne kontynuowały rozpoczęte inwestycje, zachowując logikę w ich strukturze rzeczowej. Na ogół następowała sukcesja przedsięwzięć rozwojowych, czyli jedna inwestycja była stopniowo zastępowana przez inną, która stawała się dominującą bądź przeważającą w strukturze wydatków inwestycyjnych (rys. 2). W gminach wiejskich sąsiadujących z Lublinem najpierw budowano wodociągi, następnie gazociągi, a w końcu drogi (gmina Głusk) lub kanalizację sanitarną (gmina Konopnica) bądź oczyszczalnie ścieków (gminy Jastków, Niemce). W gminach wiejskich oddalonych od Lublina w strukturze inwestycji początkowo przeważały wodociągi, a następnie drogi (gminy: Siedliszcze, Wąwolnica, Wysokie, Zamość) lub kolejność tych inwestycji była odwrotna (gminy Nielisz, Rokitno). Niekiedy inwestycje wodociągowe i drogowo były wypierane przez oczyszczalnie ścieków (np. w gminie Kazimierz Dolny) lub składowiska odpadów komunalnych (w gminach Krasnystaw i Ludwin). Inwestycje gmin wiejskich służyły zaspokajaniu potrzeb mieszkańców i zwiększaniu dostępności do zewnętrznych zasobów, usług i pozarolniczych miejsc pracy.

Rys. 2. Struktura inwestycji gminy Konopnica w latach 1992-2006

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Konopnicy.

Z kolei w strukturze inwestycji w miastach początkowo przeważały oczyszczalnie ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej, które stanowiły źródło korzyści ogólnospołecznych i oszczędności kosztów dla podmiotów gospodarczych. Inwestycje w gospodarke ściekami były następnie wypierane przez drogowo (w Bełżycach, Chełmie, Krasnymstawie, Kraśniku, Świdniku). W niektórych miastach najpierw budowano drogi o nawierzchni ulepszonej, a następnie stopniowo zwiększano nakłady na komunalne urządzenia ochrony środowiska (np. w Radzynie Podlaskim).

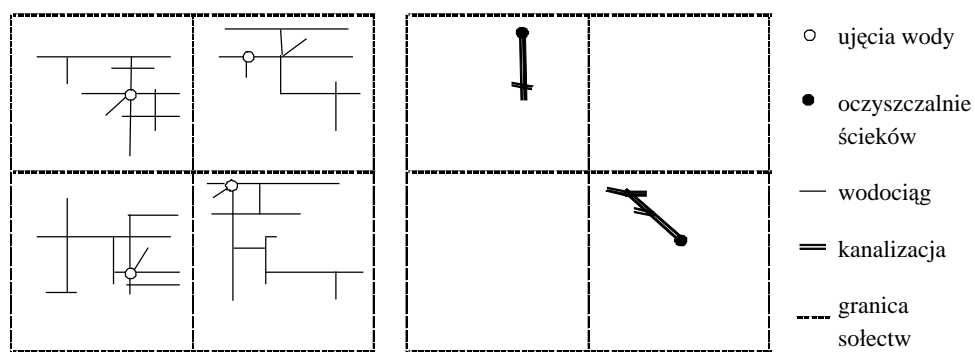
W niektórych gminach inwestycje w lokalną infrastrukturę techniczną stanowiły instrument polityki przestrzennej i rozwojowej ukierunkowanej na przyciągnięcie przedsiębiorców do stref inwestycyjnych, które utworzono w: Lublinie, Janowie Lubelskim, Kraśniku, Lubartowie, Łukowie, Poniatowej, Puławach, Tomaszowie Lubelskim, Zamościu oraz gminie wiejskiej Terespol. Władze lokalne oferują działki uzbrojone w infrastrukturę techniczną wszelkim podmiotom, które stworzą miejsca pracy. Jednakże wśród podmiotów, które uzyskały zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w wymienionych strefach, tylko nieliczne ją uruchomiły. Wyniki pracy są potwierdzeniem hipotezy, że zachęty infrastrukturalne w niewielkim stopniu oddziałują na lokalizację firm produkcyjnych i usługowych. Na ogół firmy uwzględniają je dopiero po rozważeniu ulg podatkowych i innych czynników lokalizacji [Kieschnick 1981, s. 3-128]. Na przykład w strefie ekonomicznej w Lublinie działalność podjęły zaledwie dwie firmy, które po przeniesieniu się na jej teren uzyskały ulgi w podatku dochodowym od osób prawnych.

Niektóre władze lokalne, by stworzyć nowe miejsca pracy, inwestowały w lokalną infrastrukturę techniczną (niekiedy także zmieniały miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) na korzyść konkretnych podmiotów, np. kanalizację sanitarną doprowadzono do fabryki mebli, fabryki szkła i rolniczej spółdzielni produkcyjnej w gminie Łukowa oraz zakładu karnego w Opolu Lubelskim.

W miastach i na obszarach podmiejskich uzbrojenie terenów budowlanych w urządzenia lokalnej infrastruktury technicznej stanowiło skuteczne narzędzie przyciągania inwestycji w budownictwie mieszkaniowym. Wykonanie lokalnej drogi, a niekiedy samo jej wytyczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego sprzyjało rozwojowi prywatnego budownictwa na sąsiadujących z nią terenach (np. w gminach: Jastków, Konopnica, Lubartów czy Wólka). W peryferyjnych wsiach często utwardzono pojedyncze, krótkie odcinki dróg gruntowych (nieprzejezdnych jesienią i wiosną), co oznaczało zmniejszenie wewnątrz- i międzygminnych dysproporcji w wyposażeniu obszarów wiejskich w drogi twarde o nawierzchni ulepszonej.

Na obszarach wiejskich względnie równomiernie w przestrzeni poszczególnych gmin rozbudowywano wodociągi (zob. rys. 3), gdyż w podejściu ukierunkowanym na poprawę warunków życia celem było dostarczenie wody jak największej liczbie mieszkańców [Swianiewicz 1995, s. 208]. Władze lokalne stopniowo budowały sieci wodociągowe, niekiedy dążąc do osiągnięcia korzyści skali w wykorzystaniu ujęć wody. Jeśli na początku lat 90. na obszarach wiejskich województwa lubelskiego większość nieruchomości mieszkalnych nie była podłączona do wodociągu, to w 2009 r. w blisko 70% gmin wiejskich z sieci wodociągowej korzystało co najmniej dwie trzecie mieszkańców. Rozbudowie wodociągów nie towarzyszył rozwój kanalizacji sanitarnej, która funkcjonuje głównie w miastach. W 2009 r. 34 gminy wiejskie (20% gmin tej kategorii) nie były w ogóle wyposażone w kanalizację, a w 46 gminach (czyli co czwartej gminie wiejskiej) do kanalizacji odprowadzało ścieki mniej niż 10% ludności. Dla porównania, tylko w 18 gminach wiejskich z jej urządzeń

korzystało ponad 30% mieszkańców, przy czym były to głównie gminy sąsiadujące z Lublinem lub Puławami (Wólka, Końskowola) oraz gminy o funkcji turystycznej (Włodawa) bądź przemysłowej (np. Łukowa). W latach 1995-2009 w 25 gminach wiejskich wybudowano krótkie odcinki kanalizacji (do 5 km), a liczba ludności korzystającej z jej urządzeń nie przekroczyła 10%. Kanalizację sanitarną rozwijano przeważnie w głównym ośrodku danej gminy (bądź w większych miejscowościach; zob. rys. 3), co przyczyniało się do wzrostu atrakcyjności centralnych ośrodków gmin wiejskich jako miejsc koncentracji infrastruktury i usług publicznych o znaczeniu lokalnym.

Rys. 3. Modele przestrzennego rozwoju wodociągów i kanalizacji w gminie wiejskiej

Źródło: opracowanie własne.

Uogólniając, rozwój wodociągów, dróg lokalnych i kanalizacji jest odzwierciedleniem procesów nadrabiania zaległości w wyposażeniu gmin w elementarne urządzenia lokalnej infrastruktury technicznej. Inwestycje infrastrukturalne prowadzą do poprawy warunków życia ludności, aczkolwiek w gminach wiejskich mieszkańcy tak oszczędzają na opłatach za usługi komunalne, że niektórzy nie korzystają z sieci wodociągowych i kanalizacyjnych [Myna 2008, s. 27].

5. Podsumowanie

Gminy województwa lubelskiego, w których na początku lat 90. brakowało elementarnych urządzeń lokalnej infrastruktury technicznej, podjęły ogromny wysiłek inwestycyjny [Myna 2007, s. 117-118]. Inwestycje infrastrukturalne, służące zaspokojeniu potrzeb mieszkańców i tworzeniu warunków rozwoju przedsiębiorczości, były na ogół projektowane i wykonywane według modelu, który G. Stoker określa jako tradycyjny [Stocker 2004, s. 117-130]. Priorytet władz lokalnych stanowiła budowa podstawowych urządzeń infrastruktury technicznej, takich jak: drogi, wodociągi, sieci kanalizacyjne czy oczyszczalnie ścieków. Przedstawione w pracy przykłady

wskazują na zasadność sformułowanych we wstępie hipotez, że inwestycje gmin prowadzą do zmniejszenia różnic w wyposażeniu wsi w sieci wodociągowe i drogi lokalne oraz pogłębienia się wewnętrznych dysproporcji w uzbrojeniu gmin wiejskich w urządzenia kanalizacji sanitarnej. Dysproporcje między rozwojem wodociągów i kanalizacji, w warunkach braku przydomowych oczyszczalni ścieków, są potwierdzeniem tezy Berke'a i Conroy, że rozwój lokalny często nie jest zrównoważony [Berke, Conroy 2000, s. 21-32].

Wyniki badań przeprowadzonych w gminach województwa lubelskiego są potwierdzeniem wniosków J. Sieraka [Sierak 2009, s. 548] i P. Swianiewicza [Swianiewicz 1995, s. 196] oraz ekspertów oceniających projekty inwestycyjne gmin, którzy wskazują na krótkofalowy i często mało skonkretyzowany charakter projektów rozwoju lokalnej infrastruktury. Na podstawie informacji Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie stwierdzono, że w 2004 r. w województwie lubelskim, spośród 1700 projektów rozwojowych gmin objętych internetowym systemem ewidencji, aż trzy czwarte nie odpowiadało formalnym i merytorycznym wymogom Unii Europejskiej [Myna 2005b, s. 264]. W 2010 r. przeprowadzono podobne wywiady z animatorami i ekspertami rozwoju regionalnego. Uzyskane wyniki stanowiły potwierdzenie spostrzeżeń z 2004 r., że projekty rozwoju lokalnej infrastruktury, niekiedy sformułowane zbyt ogólnikowo, zawierały nieścisłości formalne i merytoryczne, które występowały także w takich dokumentach, jak strategie i programy rozwoju lokalnego oraz studia wykonalności inwestycji infrastrukturalnych. Należy podkreślić, że pomimo niedociągnięć w projektowaniu rozwoju infrastruktury władze lokalne konsekwentnie kończyły rozpoczęte inwestycje i zachowywały logikę w ich strukturze. Na uwagę zasługuje zwłaszcza budowa infrastruktury technicznej w centralnych ośrodkach gmin wiejskich, która jest instrumentem lokalnej polityki przestrzennej, mającej na celu wzrost ich atrakcyjności i rozwój społeczno-gospodarczy.

Literatura

- Berke P.R., Conroy M.M., *Are we planning for Sustainable development? An evaluation of 30 comprehensive plans*, „Journal of the American Planning Association” 2000, nr 66(1).
- Blakely E.J., Bradshaw T., *Planning Local Economic Development*, Sage, Thousand Oaks 2002.
- Cave M., Vogelsang I., *How access pricing and entry interact*, „Telecommunications Policy” 2003, nr 27.
- Ciborra C., Dalholm B., Ljungberg J., *From Control to Drift. The Dynamics of Corporate Information Infrastructures*, Oxford University Press, Oxford 2001.
- Ceccato V., Persson L.O., *Differential economic performance in the periphery: Evidence from Swedish rural areas*, „European Journal of Spatial Development” 2003, nr 7.
- Ellis S., Rogers C., *Local economic development as a prisoners' dilemma: The role of business climate*, „Review of Regional Studies” 2000, nr 30(3).

- Frischmann B., *An Economic Theory of Infrastructure and Commons Management*, „Minnesota Law Review” 2005, nr 89.
- Goss S., *Making Local Governance Work: Networks, Relationship and the Management of Change*, Palgrave, Basingstoke 2001.
- Held D., *Models of Democracy*, Polity Press, Cambridge 1987.
- Hirst P., *Democracy and Governance*, [w:] J. Pierre (red.), *Debating Governance*, Oxford University Press, Oxford 2000.
- Kenyon D.A., *Theories of interjurisdictional competition*, „New England Economic Review” 1997, nr 3-4.
- Kessides C., *The Contributions of Infrastructure to Economic Development. A Review of Experience and Policy Implications*, World Bank Discussion Papers No. 213, World Bank, Washington 1993.
- Kieschnick M., *Taxes and Growth: Business Incentives and Economic Development*, Council of State Planning Agencies, Washington 1981.
- Myna A., *Przekształcenia własnościowe usług wywozu i składowania komunalnych odpadów stałych*, „Samorząd Terytorialny” 2003, nr 5.
- Myna A., *Bariery w korzystaniu ze środków pomocowych Unii Europejskiej na przykładzie gmin Lubelszczyzny*, „Samorząd Terytorialny” 2004, nr 9.
- Myna A., *Infrastruktura komunalna w województwie lubelskim w latach 2000-2004*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2005a.
- Myna A., *Postawy i bariery w planowaniu inwestycji na przykładzie gmin województwa lubelskiego*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1083, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2005b.
- Myna A., *Priorytety rozwoju infrastruktur technicznej i społecznej na przykładzie gmin województwa lubelskiego*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1124, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- Myna A., *Local government investments and financial liabilities – the example of mid-eastern Poland*, „Economic and Business Review” 2007, nr 9(2).
- Myna A., *Infrastruktura komunalna w województwie lubelskim w latach 2004-2007*, Urząd Statystyczny w Lublinie, Lublin 2008.
- Osborne D., Gabler T., *Rządzić inaczej*, Media Rodzina, Poznań 1995.
- Peck F., Goodwin V., *Economic well-being of communities and regional economic development: poles apart ?*, „Northumbria University Research Paper Series” 2003, nr 7.
- Ratajczak M., *Infrastruktura w gospodarce rynkowej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1997.
- Sierak J., *Wieloletnie planowanie finansowe w polskim samorządzie terytorialnym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 46, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.
- Stoker G., *New localism, progressive politics and democracy*, [w:] A. Gamble, T. Wright (red.), *Re-stating the State*, „Political Quarterly”, Blackwell, Oxford 2004.
- Swianiewicz P., *Strategie inwestycyjne gmin*, [w:] B. Jałowiecki (red.), *Współczesne problemy rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1995.
- Sullivan H., Skelcher C., *Working Across Boundaries*, Palgrave, Basingstoke 2002.
- Thissen U., *Fiscal decentralisation and economic growth in high income OECD countries*, „Fiscal Studies” 2003, nr 24(3).
- Watt P.A., *Principles and theories of local government*, „Economic Affairs” 2006, nr 26(1).
- Wenban-Smith H., *Urban infrastructure, Density matters, not just size*, „Research Papers in Environmental and Spatial Analysis” 2006, nr 104.

TRADITIONAL MODEL OF LOCAL TECHNICAL INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF LUBLIN VOIVODESHIP

Summary: The aim of the paper is the presentation of traditional model of local technical infrastructure development as a theoretical construction, being the synthesis of the results of empirical research. A hypothesis was formulated that the effect of rural municipalities' investments is the decline of spatial disparities in provision of water mains. The second hypothesis assumes an increase of internal disparities in supply of municipalities in sewers. The results of the study indicate that in rural municipalities the development of local technical infrastructure is not sustainable.